

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 12, 2016

УДК 339.97

Т. В. Кожухова,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
Криворізький економічний інститут ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

ФІНАНСУВАННЯ ПРІОРИТЕТНИХ СФЕР СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЦІЛЬОВІ ПОКАЗНИКИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ

T. V. Kozhukhova,

*Ph.D. in Economics, Assistant Professor of the International Economics Department
Kryvyi Rih Institute of Economics SHEE «Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman»*

FUNDING OF THE PRIORITY AREAS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT: PUBLIC SPENDING TARGETS

У статті розглянуто необхідність фінансування урядами країн, що розвиваються, пріоритетних сфер сталого розвитку, до яких відносяться сільське господарство, водопостачання, санітарія та гігієна, соціальний захист, охорона здоров'я, освіта та охорона навколишнього середовища. Визначено міжнародні та регіональні цільові показники національного державного фінансування пріоритетних сфер сталого розвитку. Виконання встановлених показників урядами країн, що розвиваються, сприятиме розвитку сільського господарства, ліквідації бідності й голоду, забезпеченню продовольчої безпеки, здорового способу життя, якісної освіти, наявності й раціональному використанню водних ресурсів і санітарії, покращенню стану навколишнього середовища. Аналіз виконання встановлених цільових показників здійснення державних видатків урядами країн, що розвиваються, дозволить не тільки визначити стан і тенденції національного фінансування пріоритетних сфер, але й оцінити потреби в фінансових ресурсах для розробки стратегічних заходів щодо зміцнення системи фінансування та досягнення цілей сталого розвитку.

In the article the need of the governments of developing countries to finance the priority areas of sustainable development, which include agriculture, water, sanitation and hygiene, social protection, healthcare, education and environmental protection has been discussed. The international and regional targets of national public funding of the priority areas of sustainable development have been determined. Performance of the indicators established by the governments of developing countries will promote agricultural development, eradication of poverty and hunger, ensuring food security, healthy way of life, education of high quality, availability and rational use of water resources and sanitation, improving the environment. Analysis of the performance of the established public spending targets of governments of developing countries will not only determine the status and trends of national funding priority areas, but also will help to assess the need for financial resources to develop strategic measures to strengthen the system of financing and achieving sustainable development goals.

Ключові слова: сталий розвиток, національне державне фінансування, державні видатки, цільові показники фінансування.

Keywords: sustainable development, national public funding, public spending, funding targets.

Постановка проблеми. Новий порядок денний у сфері сталого розвитку включає найважливіші глобальні питання, які мають величезне значення для людства і планети. У 2015 р. Саміт ООН затвердив підсумковий документ «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.» [1], встановив необхідність досягнення нових цілей і тих, що були визначені в Декларації тисячоліття (2000 р.) [2], але й наразі залишаються нереалізованими. До таких цілей необхідно віднести загальну ліквідацію бідності у всіх її формах; ліквідацію голоду, забезпечення продовольчої безпеки, покращення харчування та сприяння сталому розвитку сільського господарства; забезпечення здорового способу життя та сприяння добробуту для всіх у будь-якому віці; забезпечення всеохоплюючої та справедливої якісної освіти і заохочення можливості навчання протягом усього життя для всіх; забезпечення наявності і раціональне використання водних ресурсів і санітарії для всіх; охорони навколишнього середовища [1]. Практичне розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією зазначених цілей, потребує достатньої кількості міжнародних і національних фінансових ресурсів.

Глобальні заходи щодо вирішення проблем, пов'язаних з фінансуванням розвитку були визначені у Монтерейському консенсусі Міжнародної конференції з фінансування розвитку (2002 р.) [3]. Мобілізація національних державних фінансових ресурсів, як один з напрямків діяльності, визначених Монтерейським консенсусом, відіграє важливу роль у вирішенні проблем фінансування сталого розвитку в світі, особливо в країнах, що розвиваються.

У 2015 р. Аджіс-Абебською програмою дій Третьої Міжнародної конференції з фінансування розвитку підтверджена необхідність наявності узгоджених національних стратегій в сфері сталого розвитку, підкріплюваних комплексними національними механізмами фінансування [4]. Як зазначено в Аджіс-Абебській програмі дій «державна політика, мобілізація та ефективне використання внутрішніх ресурсів на основі застосування принципу національної відповідальності мають центральне значення для наших спільних зусиль щодо досягнення сталого розвитку» [4].

Одним із державних інструментів сприяння зусиллям у досягненні сталого розвитку є державні видатки до пріоритетних сфер, що включають сільське господарство, водопостачання, санітарію та гігієну, соціальний захист, охорону здоров'я, освіту та охорону навколишнього середовища. Необхідність державного фінансування базових потреб людини (здоров'я, освіти, продовольчої безпеки, водних ресурсів, санітарії) визначена Радою керівництва Мережі з пошуку рішень з метою сталого розвитку (SDSN) [5, с.24-25]. Тому важливе значення має встановлення цільових показників, на які необхідно орієнтуватися урядам країн, що розвиваються, при здійсненні національного державного фінансування з метою подальшої оцінки їх виконання та визначення тенденцій для прийняття ефективних управлінських рішень в сфері сталого розвитку.

Аналіз останніх публікацій. Проблематику фінансування сталого розвитку розкрито в працях таких зарубіжних вчених, як С.Хортон (S.Horton), який аналізував можливості для здійснення інвестицій в харчування в азіатських країнах з низьким рівнем доходу [6], Дж. Шмідхубер (J. Schmidhuber) і Дж. Бруінсма (J. Bruinsma), які досліджували питання здійснення інвестицій для зниження уразливості та підвищення стійкості [7], Д.Камо (D.Kamau) і А.Айо (A.Ayuo), які розглядали фінансування сільського господарства як стратегію подолання бідності [8], Г.Шмідт-Трауб (G.Schmidt-Traub) і Дж.Д.Сакс (J.D.Sachs), які сформулювали напрямки фінансування в контексті реалізації цілей сталого розвитку за рахунок ефективної інвестиційної стратегії та партнерства [5]. Реалізація нового порядку денного на період до 2030 р., необхідність зміцнення системи фінансування сталого розвитку потребують встановлення цільових показників здійснення державних видатків до пріоритетних секторів з метою подальшої оцінки їх виконання та визначення фінансових потреб країн, що розвиваються, для розробки стратегічних заходів у цій сфері.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення цільових показників здійснення державних видатків для національного фінансування пріоритетних сфер сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з найважливіших державних інструментів сприяння економічному зростанню та скороченню масштабів бідності в сільських районах країн, що розвиваються, є державні витрати на сільськогосподарський сектор. Основні показники здійснення державного фінансування сільськогосподарського сектору включають частку витрат на сільське господарство у загальному обсязі державних витрат, частку витрат у якості процентної частки ВВП, показник орієнтації країн на сільське господарство [9].

Для африканських країн цільовим показником щодо виділення державних витрат на сільське господарство є 10% загальних державних витрат (у 2003 р. на Асамблеї Африканського союзу (Мапуту, Мозамбік) міністри сільського господарства погодилися «впроваджувати раціональну політику для сільського господарства та розвитку сільських районів і зобов'язалися виділяти не менше 10% національних бюджетних коштів на їх реалізацію протягом п'яти років») [10]. Оскільки цільові показники щодо виділення частки державного фінансування на сільське господарство для інших країн не встановлені, Мапутський показник, на нашу думку, можна використовувати для визначення достатності бюджетних асигнувань у цьому секторі. Як зазначено у доповіді Продовольчої і сільськогосподарської організації ООН (ФАО) щодо

стану справ у сфері продовольства і сільського господарства (2012 р.), «незалежно від того, чи достатня для сільського господарства відмітка в 10% від бюджетних асигнувань, така мета може стати корисним критерієм оцінки орієнтації держав на сільське господарство» [11, с.26)].

Розширення і підтримка інфраструктури у сфері водопостачання, санітарії та гігієни також потребує адекватного фінансування та раціонального управління фінансами. Цільовим показником у сфері державного фінансування сектору санітарії та гігієни є показник, встановлений у розмірі 0,5% ВВП у Декларації Етеквіні, що була підписана 32 міністрами африканських країн на Другій африканській конференції з проблем санітарії та гігієни, організованій у 2008 р. у м. Дурбан (Південно-Африканська республіка) [12]. Проте експерти ПРООН у доповіді про людський розвиток (2006 р.) наголошують на тому, що «уряди повинні витратити як мінімум 1% ВВП на воду та санітарію» [13, с.9].

До цільових показників, що дають можливість визначити сучасний стан сектору охорони здоров'я та його фінансування в країнах, що розвиваються, необхідно віднести видатки на охорону здоров'я на душу населення, частку державних витрат на охорону здоров'я в бюджетах країн і державні витрати на охорону здоров'я в якості процентної частки ВВП.

У 2001 р. Комісія з макроекономіки та охорони здоров'я визначила необхідним мінімумом витрат для надання основних медичних послуг \$34 на душу населення в рік [14, с.11]. У 2010 р. Цільова група з інноваційного міжнародного фінансування для систем охорони здоров'я визнала необхідним у 49 найменш розвинутих країнах витратити \$60 на душу населення в рік [15].

Другим показником, що визначає стан державного фінансування систем охорони здоров'я, є частка державних витрат на охорону здоров'я в бюджетах країн. Встановленим цільовим показником для країн Африки є виділення не менше 15% з річного бюджету для покращення сектора охорони здоров'я, який було узгоджено главами держав і урядів Організації Африканської єдності (ОАЄ) у 2001 р. і визначено в Абуджийській декларації з проблем ВІЛ/СНІДу, туберкульозу та інших пов'язаних з ними інфекційних захворювань (Абуджа, Нігерія) [16]. У зв'язку з відсутністю узгоджених цільових показників для інших країн, у якості такого показника, за рекомендацією Цільової групи з інноваційного міжнародного фінансування для систем охорони здоров'я, необхідно використовувати 12% [15, с.13].

У 2008 р. на конференції з соціального розвитку (Віндхук, Намібія) країнами-членами Африканського Союзу була визнана необхідність надання мінімального пакету послуг в сфері соціального захисту, що охоплює основні медичні послуги і допомогу на дітей, безробітних, людей похилого віку та інвалідів. У «Рамках дій щодо соціальної політики для країн Африки», прийнятих на конференції, було визначено, що «мінімальний пакет може мати значний вплив на скорочення бідності, поліпшення рівня життя, скорочення нерівності й заохочення економічного зростання і бути доступним навіть у країнах з низькими доходами, у межах наявних ресурсів при правильному управлінні» [17]. Вартість такого мінімального пакету була розрахована Міжнародною організацією праці на основі дослідження даних семи африканських країн, витрати яких на основні соціальні пакети захисту коливалися від 2,9% до 5,2% ВВП, при середній вартості 4,5% ВВП. Отже, наразі загально визнаним міжнародним цільовим показником державних видатків до сектору соціального захисту є 4,5% ВВП (або 2,9% - 5,2% для більш чутливого аналізу) [18].

Рівень достатності фінансових ресурсів, спрямованих урядами країн до сектору освіти, необхідно визначати за допомогою цільових показників, рекомендованих Групою високого рівня з освіти для всіх:

- у 2006 р. у заключному комюніке шостої наради в Каїрі (Єгипет) Група високого рівня з освіти для всіх визнала нагальну необхідність збільшення фінансування з національних джерел для досягнення цілей освіти для всіх (ОДВ) до 2015 р.: «уряди країн повинні і далі підвищувати частку національних бюджетних коштів, що виділяються на цілі освіти, прагнучи до досягнення показника в 4-6% від розміру ВВП» [19];

- орієнтовні норми щодо мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів національними і місцевими урядами були уточнені на сьомій нараді Групи високого рівня з освіти для всіх (Дакар, Сенегал, 2007 р.) - близько 6% ВНП / 15-20% урядового бюджету для асигнувань у сфері освіти з приділенням пріоритетної уваги базовій освіті (не менше 3% ВВП / 10% урядового бюджету)» [20].

При цьому варто наголосити на тому, що якщо цільові показники з державного фінансування, визначені Групою високого рівня з освіти для всіх у 2006 – 2007 рр., мали рекомендаційний характер, то з 2014 р. Маскатська угода, прийнята на Глобальній нараді ЮНЕСКО «Освіта для всіх» (Маскат, Оман), зобов'язала уряди країн витратити на освіту 4 - 6% ВВП або не менш, ніж 15-20% від загального обсягу державних витрат [21].

Витрати на охорону навколишнього середовища включають витрати на заходи, що стосуються охорони землекористування, лісових ресурсів, біорізноманіття, водних ресурсів, морських зон, атмосфери. Встановлених цільових показників щодо здійснення державних витрат до сектору охорони навколишнього середовища немає. Проте, як зазначено у доповіді ПРООН про людський розвиток (2007/2008), на охорону навколишнього середовища до 2030 р. необхідно щорічно витратити приблизно 1,6% світового ВВП [13]. Узагальнення даних щодо міжнародних і регіональних цільових показників національного державного фінансування сталого розвитку представлено в табл.1.

Таблиця 1.

Цільові показники національного державного фінансування пріоритетних секторів сталого розвитку

Сектор	Цільовий (рекомендований) показник фінансування
--------	---

Сільське господарство	10% державних видатків (Декларація Мапуто, 2003)
Водопостачання, санітарія та гігієна	1% ВВП (Програма розвитку ООН, 2006); 0,5% ВВП - для країн Африки (Декларація Етеквіні, 2008)
Охорона здоров'я	15% державних видатків (Абуджийська декларація, 2001)
Соціальний захист	4,5% ВВП (Міжнародна організація праці, 2008)
Освіта	15 - 20% державних видатків; 4 - 6% ВВП (Маскатська угода, 2014)

Складено автором на основі [10,12,16,20,21]

Висновки. Отже, майже для кожного пріоритетного сектору сталого розвитку існують рекомендації щодо здійснення державних видатків, надані на регіональному або міжнародному рівнях. Виконання встановлених показників урядами країн, що розвиваються, сприятиме розвитку сільського господарства, ліквідації бідності й голоду, забезпеченню продовольчої безпеки, здорового способу життя, якісної освіти, наявності й раціональному використанню водних ресурсів і санітарії, покращенню стану навколишнього середовища.

Аналіз виконання встановлених цільових показників здійснення державних видатків урядами країн, що розвиваються, дозволить не тільки визначити стан і тенденції національного фінансування пріоритетних сфер, але й оцінити потреби в фінансових ресурсах для розробки стратегічних заходів щодо зміцнення системи фінансування та досягнення цілей сталого розвитку.

Література.

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mfa.gr/images/docs/pagkosmia_zitimata/resolution_sdgs.pdf
2. United Nations Millennium Declaration Resolution adopted by the General Assembly 8 September 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/>
3. Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development Mexico, 18-22 March 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/> (<http://www.un.org/>).
4. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org (<http://www.un.org/>)
5. Schmidt-Traub Guido, Sachs Jeffrey D. Financing Sustainable Development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/04/> (<http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/04/>).
6. Horton, S. (1999). Opportunities for investments in nutrition in low-income Asia / Asian Development Review. - 17 (1,2).- P. 246-273.
7. Schmidhuber, J., Bruinsma, J. (2011). Investing towards a world free of hunger: lowering vulnerability and enhancing resilience. In A. Prakash, ed. Safeguarding food security in volatile global markets. Rome, FAO [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/> (<http://www.fao.org/>).
8. Kamau Daniel, Ayuo Amos Financing Agriculture as a Poverty Eradication Strategy - The Case of Uasin Gishu County, Kenya (2013) <http://www.iiste.org/Journals/index.php/JEDS/article/viewFile/9810/10015>
9. Targets and Indicators for the Sustainable Development Goals and the Post-2015 Development Agenda [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/> (<http://www.fao.org/>).
10. Maputo-Declaration Conference of Ministers of Agriculture of the African Union (Maputo, Mozambique 1-2 July 2003) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.diplomatie.gouv.fr/> (<http://www.diplomatie.gouv.fr/>).
11. ФАО: положение дел в области продовольствия и сельского хозяйства (2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org/>
12. The eThekweni Declaration: Second African Conference on Hygiene and Sanitation in Durban, South Africa, February 18–20, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wsp.org/> (<http://www.wsp.org/>).
13. Human Development Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hdr.undp.org/> (<http://hdr.undp.org/>).
14. Macroeconomics and Health: Investing in Health for Economic Development. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://apps.who.int/> (<http://apps.who.int/>).
15. Taskforce on innovative international financing for health systems. Constraints to scaling up the health Millennium Development Goals: costing and financial gap analysis. Working Group 1 Report. 2010. Geneva. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://who.int/choice/publications> (<http://who.int/choice/publications>).
16. Abuja Declaration on HIV/AIDS tuberculosis and other related infectious diseases http://www.un.org (<http://www.un.org/>).
17. Social Policy Framework For Africa: First Session of the AU Conference of Ministers in Charge of Social Development Windhoek, Namibia (2008) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/> (<http://www.un.org/>).

18. Financing Social Protection in the Light of International Spending Targets: A Public Sector Spending Review Final [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://r4d.dfid.gov.uk/> (<http://r4d.dfid.gov.uk/>).

19. Шестое совещание Группы высокого уровня по образованию для всех (2006) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/> (<http://unesdoc.unesco.org/>).

20. Седьмое совещание Группы высокого уровня по образованию для всех (ОДВ) 11-13 декабря 2007 г. Дакар, Сенегал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unesdoc.unesco.org/> (<http://unesdoc.unesco.org/>).

21. The Muscat Agreement Global Education for All Meeting UNESCO, Muscat, Oman 12 – 14 May 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uis.unesco.org/> (<http://www.uis.unesco.org/>).

References.

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015) Available at: <http://www.mfa.gr/> (Accessed 30 November 2016).

2. United Nations Millennium Declaration (2000) Available at: <http://www.un.org/> (<http://www.un.org/>). (Accessed 30 November 2016).

3. Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development Mexico (2002) Available at: <http://www.un.org/> (<http://www.un.org/>). (Accessed 30 November 2016).

4. Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development (2015) Available at: www.un.org (<http://www.un.org/>). (Accessed 30 November 2016).

5. Schmidt-Traub Guido, Sachs Jeffrey D. (2015) “Financing Sustainable Development: Implementing the SDGs through Effective Investment Strategies and Partnerships” Available at: <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/04> (Accessed 30 November 2016).

6. Horton, S. (1999). “Opportunities for investments in nutrition in low-income Asia” / *Asian Development Review*. - 17 (1,2).- P. 246-273.

7. Schmidhuber, J., Bruinsma, J. (2011) “Investing towards a world free of hunger: lowering vulnerability and enhancing resilience” Available at: <http://www.fao.org/> (<http://www.fao.org/>). (Accessed 30 November 2016).

8. Kamau Daniel, Ayuo Amos “Financing Agriculture as a Poverty Eradication Strategy - The Case of Uasin Gishu County, Kenya” (2013) Available at: <http://www.iiste.org/Journals/index.php/JEDS/article/viewFile/9810/10015> (<http://www.iiste.org/Journals/index.php/JEDS/article/viewFile/9810/10015>). (Accessed 30 November 2016).

9. Targets and Indicators for the Sustainable Development Goals and the Post-2015 Development Agenda Available at: <http://www.fao.org/> (Accessed 30 November 2016).

10. Maputo Declaration Conference of Ministers of Agriculture of the African Union (2003) Available at: <http://www.diplomatie.gouv> (Accessed 30 November 2016).

11. FAO: polozhenie del v oblasti prodoval'stvija i sel'skogo hozjajstva (2012) Available at: <http://www.fao.org/> (<http://www.fao.org/>). (Accessed 30 November 2016).

12. The eThekweni Declaration: Second African Conference on Hygiene and Sanitation in Durban, South Africa (2008) Available at: <http://www.wsp.org/> (<http://www.wsp.org/>). (Accessed 30 November 2016).

13. Human Development Report Available at: <http://hdr.undp.org/> (<http://hdr.undp.org/>). (Accessed 30 November 2016).

14. Macroeconomics and Health: Investing in Health for Economic Development Available at: <http://apps.who.int/> (<http://apps.who.int/>). (Accessed 30 November 2016).

15. Taskforce on innovative international financing for health systems. Constraints to scaling up the health Millennium Development Goals: costing and financial gap analysis (2010) Available at: <http://who.int/choice/publications/> (<http://who.int/choice/publications/>). (Accessed 30 November 2016).

16. Abuja Declaration on HIV/AIDS tuberculosis and other related infectious diseases (2001) Available at: <http://www.un.org/> (<http://www.un.org/>). (Accessed 30 November 2016).

17. Social Policy Framework For Africa: First Session of the AU Conference of Ministers in Charge of Social Development Windhoek, Namibia (2008) Available at: <http://www.un.org/> (<http://www.un.org/>). (Accessed 30 November 2016).

18. Financing Social Protection in the Light of International Spending Targets: A Public Sector Spending Review Final Available at: <http://r4d.dfid.gov.uk/> (<http://r4d.dfid.gov.uk/>). (Accessed 30 November 2016).

19. Shestoe soveshhanie Gruppy vysokogo urovnja po obrazovaniju dlja vseh (2006) Available at: <http://unesdoc.unesco.org/> (Accessed 30 November 2016).

20. Sed'moe soveshhanie Gruppy vysokogo urovnja po obrazovaniju dlja vseh (2007) Available at: <http://unesdoc.unesco.org/> (<http://unesdoc.unesco.org/>). (Accessed 30 November 2016).

21. The Muscat Agreement Global Education for All Meeting UNESCO, Muscat, Oman (2014) Available at: <http://www.uis.unesco.org/> (<http://www.uis.unesco.org/>). (Accessed 30 November 2016).

Стаття надійшла до редакції 01.12.2016 р.

[\(http://www.poligrafua.net/\)](http://www.poligrafua.net/)

bigmir)net

2013

1235

[\(http://www.bigmir.net/\)](http://www.bigmir.net/)

Вгору.

ТОВ "ДКС Центр"